

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 151/04-39

Ústavný súd Slovenskej republiky na verejnom zasadnutí 23. februára 2005 v senáte zloženom z predsedu Štefana Ogurčáka a zo sudcov Eduarda Báránya a Lajosa Mészárosa prerokoval prijatú sťažnosť Ladislava Šviháleka, bytom Ž., zastúpeného advokátom JUDr. M. K., Advokátska kancelária, Ž., vo veci porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov zaručeného v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Žilina v konaní vedenom pod sp. zn. 6 C 625/95 a takto

r o z h o d o l :

1. Okresný súd Žilina v konaní vedenom pod sp. zn. 6 C 625/95 porušil základné právo Ladislava Šviháleka, aby sa jeho vec prerokovala bez zbytočných prietáhov, zaručené v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky.

2. Ladislavovi Švihálekovi p r i z n á v a primerané finančné zadost'učinenie v sume 40 000 Sk (slovom štyridsaťtisíc slovenských korún), ktoré je Okresný súd Žilina p o v i n n ý vyplatiť mu do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

3. Ladislavovi Švihálekovi p r i z n á v a náhradu trov právneho zastúpenia v sume 12 003 Sk (slovom dvanásťtisíc tri slovenských korún), ktoré je Okresný súd Žilina p o v i n n ý vyplatiť na účet jeho advokáta JUDr. M. K., do jedného mesiaca od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením zo 14. septembra 2004 č. k. I. ÚS 151/04-12 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie sťažnosť Ladislava Šviháleka, bytom Ž. (ďalej len „sťažovateľ“), zastúpeného advokátom JUDr. M. K., Advokátska kancelária, Ž., vo veci porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov zaručeného v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom Okresného súdu Žilina (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 6 C 625/95.

2. Z prijatej sťažnosti vyplýva, že sťažovateľ 2. augusta 1995 podal na okresnom súde návrh proti odporkyňi E. Š. zo Ž. (ďalej len „odporkyňa“) na určenie zákonného dedičského podielu. Okresný súd vo veci rozhodol 29. apríla 1998 rozsudkom č. k. 6 C 625/95-53, ktorý odvolací súd uznesením sp. zn. 23 Co 1632/98 z 13. októbra 1998 zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Sťažnosť na prietahy v konaní podaná predsedovi okresného súdu 21. marca 2002 nevedla k efektívnej náprave. Podľa názoru sťažovateľa postupom okresného súdu bolo porušené jeho základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov upravené v čl. 48 ods. 2 ústavy.

3. Sťažovateľ navrhol, aby ústavný súd vyslovil porušenie označeného základného práva, priznal mu finančné zadostučinenie vo výške 500 000 Sk a náhradu trov konania.

4. Na základe žiadosti ústavného súdu sa k veci písomne vyjadrili účastníci konania: okresný súd, zastúpený jeho predsedom, vyjadrením sp. zn. Spr 3533/2004 zo 14. októbra 2004 a sťažovateľ prostredníctvom stanoviska svojho právneho zástupcu k uvedenému vyjadreniu okresného súdu z 5. januára 2005.

5. Okresný súd súhlasil s tým, aby ústavný súd upustil „*od ústneho pojednania veci*“. Právny zástupca sťažovateľa uviedol, že „*Na výslovnú žiadosť môjho mandanta trvá na verejnom pojednávaní, teda nesúhlasí, aby ÚS SR upustil od ústneho pojednania vo veci*“.

Z uvedeného dôvodu ústavný súd v zmysle ustanovenia § 30 ods. 1 zákona o ústavnom súde nariadil ústne pojednávanie v predmetnej veci na 23. február 2005.

Okresný súd podaním sp. zn. Spr. 3533/05 z 21. februára 2005 ospravedlnil svoju neúčast' na ústnom pojednávaní a žiadal „... *súd, aby vec prejednal a rozhodol v našej neprítomnosti a s takýmto postupom súhlasíme*“.

Právny zástupca sťažovateľa 22. februára 2005 ospravedlnil „... *svoju neúčast' na vytýčenom pojednávaní ... z dôvodu náhleho onemocnenia (chrípka)*“. Zároveň ospravedlnil aj neúčast' sťažovateľa, a to vzhľadom na jeho vek (vyše 70 rokov), ako aj z dôvodu, že „... *cesta vzhľadom ku vzdialenosti i momentálnemu počasiu je pre neho neprimerane náročná*“.

Ústavný súd podľa § 101 ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku v spojení s § 31a zákona č. 38/1993 o ústavnom súde prerokoval predmetnú sťažnosť v neprítomnosti sťažovateľa a jeho právneho zástupcu.

II.

1. Z obsahu sťažnosti, k nej priložených písomností, z vyjadrení účastníkov konania a z obsahu na vec sa vzťahujúceho súdneho spisu ústavný súd zistil nasledovný priebeh a stav konania vedeného na okresnom súde pod sp. zn. 6 C 625/95.

Dňa 2. augusta 1995 podal sťažovateľ okresnému súdu návrh na určenie zákonného dedičského podielu proti odporkyni.

Prvé pojednávanie stanovené na 15. december 1995 bolo pre neprítomnosť účastníkov a ich právnych zástupcov odročené na neurčito.

Na ďalšom pojednávaní (9. februára 1996) vzniesol sťažovateľ prostredníctvom svojho právneho zástupcu námietku zaujatosti zákonnej sudkyne JUDr. K.

Dňa 3. septembra 1996 bolo okresnému súdu doručené uznesenie Krajského súdu v Banskej Bystrici sp. zn. 10 Nc 384/96 z 21. júna 1996 o vylúčení zákonnej sudkyne z prejednávania veci (ostatní sudcovia okresného súdu neboli vylúčení). Vec sp. zn. 6 C 625/95 bola opatrením predsedu okresného súdu prikázaná 3. septembra 1996 na prejednanie a rozhodnutie JUDr. K. P.

Pojednávanie stanovené na 19. február 1997 bolo pre neprítomnosť účastníkov a ich právnych zástupcov (dlhodobá nemoc sťažovateľa) odročené na neurčito.

Pojednávanie konané 24. júna 1997 bolo odročené na neurčito (účastníci predložia písomné dôkazy).

Okresný súd 2. apríla 1998 stanovil termín pojednávania na 23. apríl 1998. Pojednávanie z dôvodu neprítomnosti odporkyne a jej právneho zástupcu odročil na 29. apríl 1998. Na tomto pojednávaní (prítomní sťažovateľ a právny zástupca odporkyne) bol vynesovaný rozsudok č. k. 6 C 625/95-53, ktorým bol návrh sťažovateľa zamietnutý.

Sťažovateľ 29. júna 1998 podal proti rozsudku odvolanie. Súdny spis bol Krajskému súdu v Žiline (ďalej len „krajský súd“) predložený 24. augusta 1998. Na pojednávaní konanom 13. októbra 1998 krajský súd zrušil prvostupňový rozsudok a vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie (okresný súd nemal dostatočne zistený okruh účastníkov konania). Súdny spis bol predložený 8. apríla 1999 zákonnému sudcovi a rozhodnutie krajského súdu bolo do 28. apríla 1999 doručené účastníkom konania.

Okresný súd 21. apríla 1999 vyzval sťažovateľa, aby navrhol rozšírenie okruhu účastníkov konania (o jeho sestru A. A.). Výzva bola splnená 14. mája 1999.

Podľa úradného záznamu vec bola 31. októbra 2000 pridelená do senátu Mgr. K. B. Sťažovateľ 24. mája 2001 a 28. januára 2002 urgoval pokračovanie konania vo veci.

Podľa úradného záznamu spis (po vybavovaní sťažnosti) bol 13. augusta 2002 predložený zákonnej sudkyňi.

Sťažovateľov syn F. S. (ďalej len „navrhovateľ“) predložil 6. februára 2003 návrh na nariadenie predbežného opatrenia vo veci sp. zn. 6 C 625/95 (nedovoliť odporkyni nakladať do skončenia sporu s jej vlastníckym podielom). Dňa 10. februára 2003 bol daný pokyn súdnej kancelárii, aby návrhu pridělila novú spisovú značku, 23. apríla 2003 pokyn, aby spis predložila predsedovi okresného súdu na rozhodnutie o pridelení veci sudcovi podľa platného rozvrhu práce a 29. apríla 2003 pokyn na vylúčenie niektorých písomných dokumentov zo spisu sp. zn. 6 C 625/95 do nového súdneho spisu o návrhu na vydanie predbežného opatrenia.

Okresný súd 21. mája 2003 vyzval A. A., aby oznámila, či súhlasí s návrhom sťažovateľa na jej vstup do konania. Pošta vrátila 28. mája 2003 zásielku späť s poznámkou, že adresátka zomrela. Okresný súd po zistení posledného miesta pobytu menovanej a predložení mu úmrtného listu, konanie o návrhu sťažovateľa na rozšírenie účastníkov konania 24. júla 2003 zastavil (uznesenie nadobudlo právoplatnosť 10. februára 2004).

Podľa úradného záznamu na č. 1. 104 súdneho spisu sp. zn. 6 C 625/95 bol k tejto veci pripojený (bez udania dátumu) súdny spis sp. zn. 8 Nc PO 1/2003 o návrhu navrhovateľa na nariadenie predbežného opatrenia proti odporkyni zo 6. februára 2003. Opatrením predsedu okresného súdu z 28. apríla 2003 bol návrh vo veci sp. zn. 8 Nc PO 1/2003 pripojený do spisu sp. zn. 6 C 625/95 a vec sp. zn. 8 Nc PO 1/2003 vyznačená v registri ako vybavená „*inak*“.

Na výzvu okresného súdu navrhovateľ 28. mája 2003 doplnil svoj návrh, ktorý následne okresný súd uznesením z 9. júna 2003 zamietol. Toto rozhodnutie navrhovateľ napadol odvolaním 4. júla 2003. Okresnému súdu bolo 24. novembra 2003 doručené rozhodnutie krajského súdu o zrušení prvostupňového rozhodnutia a vrátení veci na ďalšie konanie.

Okresný súd 13. januára 2004 návrh navrhovateľa na vydanie predbežného opatrenia zamietol (navrhovateľ nebol na podanie návrhu aktívne legitimovaný a tiež neboli zistené základné predpoklady na nariadenia predbežného opatrenia, t. j. existencia potreby dočasnej úpravy vzťahov). Navrhovateľ podal 10. februára 2004 odvolanie.

Krajský súd uznesením z 26. marca 2004 potvrdil prvostupňové rozhodnutie. Rozhodnutie krajského súdu bolo doručené účastníkom do 10. mája 2004.

Sťažovateľ 21. júna 2004 predložil okresnému súdu návrh na nariadenie predbežného opatrenia proti odporkyni (analogického obsahu ako vopred zamietnutý návrh).

Okresný súd 20. augusta 2004 požiadal správcu katastra o predloženie výpisu z listu vlastníctva k predmetným nehnuteľnostiam a súčasne predvolal účastníkov konania na pojednávanie, ktorého termín stanovil na 5. október 2004. Toto pojednávanie po prednesoch sťažovateľa a právnych zástupcov účastníkov bolo odročené na 8. október 2004, keď bol vyhlásený rozsudok, ktorým bol „*žalobný návrh*“ zamietnutý.

III.

1. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. Ak porušenie práv alebo slobôd podľa odseku 1 vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal. (...)

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadostučinenie.

Podľa čl. 48 ods. 2 ústavy každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných priet'ahov (...).

2. Predseda okresného súdu vo svojom uvedenom vyjadrení k opodstatnenosti s'ťažnosti podal chronologický prehľad úkonov súdu v konaní a ako dôvody spôsobujúce doterajšiu dĺžku konania uviedol personálne problémy a s ním spojené množstvo neskončených vecí.

Právny zástupca v stanovisku k predmetnému vyjadreniu oznámil: „Ohľadom stanoviska, ktoré zaslal OS v Žiline len potvrdzuje oprávnenosť s'ťažnosti na priet'ahy v konaní, viac menej sa jedná o zbavovanie sa zodpovednosti a neustále opakujúce sa vyhováranie sa na známe skutočnosti ako je preťaženosť súdov, jednotlivých sudcov atď. Viac nemá čo k veci dodať.“

3. Účelom základného práva na prerokovanie vecí bez zbytočných priet'ahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia štátneho orgánu. Samotným prerokovaním vecí na štátnom orgáne sa právna neistota osoby neodstráni. Až právoplatným rozhodnutím súdu sa vytvára právna istota. Pre splnenie ústavného práva zaručeného čl. 48 ods. 2 ústavy nestačí, aby štátny orgán vec prerokoval. Ústavné právo na prerokovanie vecí bez zbytočných priet'ahov sa naplní zásadne až právoplatným rozhodnutím štátneho orgánu, na ktorom sa osoba domáha odstránenia právnej neistoty ohľadom svojich práv (napr. I. ÚS 41/02).

Judikatúra ústavného súdu sa ustálila v tom, že otázka, či v konkrétnom prípade bolo alebo nebolo porušené základné právo na prerokovanie vecí bez zbytočných priet'ahov garantované v čl. 48 ods. 2 ústavy, sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu najmä podľa týchto troch základných kritérií: zložitosť vecí, správanie účastníka a postup súdu (napr. I. ÚS 41/02). Ústavný súd pritom prihliada aj na predmet sporu (povahu vecí) v posudzovanom konaní a jeho význam pre s'ťažovateľa

(napr. I. ÚS 19/00, I. ÚS 54/02, II. ÚS 32/02). Podľa rovnakých kritérií postupoval ústavný súd aj v danom prípade.

Predmetom konania pred ústavným súdom bolo posúdenie, či postupom okresného súdu v konaní o určenie zákonného dedičského podielu vedenom pod sp. zn. 6 C 625/95, v ktorom sťažovateľ vystupuje ako navrhovateľ, došlo k porušeniu jeho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy.

3.1. Pokiaľ ide o kritérium zložitosti veci, ústavný súd konštatuje, že vzhľadom na postup okresného súdu (pozri nižšie bod 3.3) nie je právna a ani faktická zložitosť posudzovanej veci dôvodom doterajšej dĺžky konania.

3.2. Pri hodnotení podľa ďalšieho kritéria (správanie sťažovateľa v preskúmvanej veci) ústavný súd prihliadol na to, že sťažovateľ viackrát urgoval pokračovanie v konaní (24. mája 2001, 28. januára 2002) a nápravy sa domáhal aj podaním sťažnosti (21. marca 2002) predsedovi okresného súdu na prietahy v konaní. Na druhej strane však ústavný súd nemohol opomenúť tú skutočnosť, že návrh sťažovateľa na určenie zákonného dedičského podielu neobsahoval všetky predpísané náležitosti (presné označenie okruhu účastníkov konania a zdôvodnenie naliehavého právneho záujmu na určení), čo v konečnom dôsledku malo taktiež vplyv na celkovú dĺžku predmetného konania.

3.3. Napokon sa ústavný súd zaoberal postupom okresného súdu v predmetnej veci a konštatuje, že okresný súd bol

- od 24. júna 1997 (pojednávanie) do 2. apríla 1998 (vytýčenie termínu pojednávania), t. j. v trvaní vyše deviatich mesiacov, a
- od 14. mája 1999 (návrh na rozšírenie okruhu účastníkov) do 21. mája 2003 (výzva súdu), t. j. v trvaní štyroch rokov,

teda spolu vyše štyroch rokov a deviatich mesiacov bez akýchkoľvek zákonných dôvodov nečinný. Ústavný súd ďalej konštatuje, že ani konanie okresného súdu v ďalšom období od 24. júla 2003 do 10. mája 2004 nesmerovalo k rozhodnutiu v merite veci. V tejto súvislosti

ústavný súd poznamenáva, že nutnosť rozhodovať o predbežnom opatrení nemôže brániť súdu meritórne konať (pozri napr. I. ÚS 201/03).

Vzhľadom na uvedenú dlhodobú nečinnosť okresného súdu ústavný súd konštatuje, že v konaní trvajúcim deväť rokov a dva mesiace došlo k zbytočným prieťahom, ktoré neboli spôsobené zložitou vecí ani správaním účastníkov konania, ale dôsledkom postupu okresného súdu. Obranu okresného súdu spočívajúcu v uvádzaní dôvodov, ktoré mali ako objektívne príčiny spôsobiť tieto prieťahy, nemožno akceptovať. Skutočnosť, že okresný súd mal personálne problémy, ktoré nedokázal riešiť, nemôže byť na ťarchu účastníka konania a nemá povahu okolnosti, ktorá by vylučovala zodpovednosť súdu, ktorý je vecne a miestne príslušný na rozhodnutie vo veci občana, ktorý sa naň obrátil (pozri napr. I. ÚS 156/02).

Vzhľadom na uvedené dôvody ústavný súd vyslovil porušenie základného práva sťažovateľa na prerokovanie predmetnej veci bez zbytočných prieťahov zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy, tak ako to je uvedené vo výroku tohto rozhodnutia pod bodom 1.

4. V zmysle ustanovenia § 56 ods. 3 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd sťažnosti vyhovie, môže prikázať, aby ten, kto základné právo alebo slobodu porušil svojou nečinnosťou, vo veci konal podľa osobitných predpisov. Keďže okresný súd vo veci 8. októbra 2004 meritórne rozhodol, neprichádzalo v okolnostiach prípadu do úvahy prikázať okresnému súdu vo veci konať bez zbytočných prieťahov.

5. Podľa § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde môže ústavný súd priznať tomu, koho základné právo alebo sloboda sa porušili, aj primerané finančné zadosťučinenie.

Sťažovateľ žiadal priznať primerané finančné zadosťučinenie v celkovej sume 500 000 Sk „... ako finančnú náhradu za neprimerane dlhé prieťahy v súdnom konaní“. Keďže iba konštatovanie porušenia označeného základného práva nie je dostatočným zadosťučinením pre sťažovateľa, ústavný súd uznal za odôvodnené priznať mu finančné zadosťučinenie podľa vyššie citovaného ustanovenia zákona o ústavnom súde, ktoré podľa

zásad spravodlivosti s prihliadnutím na všetky okolnosti prípadu (najmä vzhľadom na dlhodobú a bezdôvodnú nečinnosť okresného súdu, ale aj správanie sťažovateľa) považuje za primerané vo výške 40 000 Sk.

Podľa § 56 ods. 5 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho vyplatiť sťažovateľom do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

Z uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako to je uvedené vo výroku tohto rozhodnutia pod bodom 2.

6. Podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy.

Úspešnému sťažovateľovi vznikli trovy konania z dôvodu právneho zastúpenia advokátom.

Advokát vykonal tri úkony právnych služieb, a to prevzatie a prípravu zastupovania, písomné podanie (sťažnosť) 3. augusta 2004 a vyjadrenie z 5. januára 2005. Odmena určená podľa § 13 ods. 8 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 163/2002 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb (ďalej len „vyhláška č. 163/2002 Z. z.“) z výpočtového základu (§ 1 ods. 3 vyhlášky č. 163/2002 Z. z.) 13 602 Sk vo výške 1/3 predstavuje 4 534 Sk po zaokrúhlení 4 540 Sk za jeden úkon. Celkové trovy za dva úkony (vykonané v roku 2004) predstavujú 9 080 Sk a spolu s režijným paušálom ku každému úkonu (136 Sk v zmysle § 19 ods. 3 vyhlášky č. 163/2002 Z. z.) sumu 9 352 Sk. Za tretí úkon právnych služieb vykonaný v roku 2005, teda po nadobudnutí účinnosti (od 1. januára 2005) vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb (ďalej len „vyhláška č. 655/2004“) prislúcha ako základná tarifa podľa

ustanovení § 11 ods. 2 vyhlášky č. 655/2004 jedna šestina výpočtového základu (§ 1 ods. 3 vyhlášky č. 655/2004, t. j. zo sumy 15 007 Sk), čo predstavuje za jeden úkon 2 501 Sk, spolu s režijným paušálom 150 Sk sumu 2 651 Sk. Náhrada trov konania za tri úkony právnych služieb v danom prípade predstavuje spolu sumu 12 003 Sk.

Z týchto dôvodov ústavný súd preto v tejto časti rozhodol tak, ako to je uvedené pod bodom 4 výroku tohto rozhodnutia.

7. Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok, treba pod „právoplatnosťou rozhodnutia“ uvedenou vo výroku tohto rozhodnutia rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 23. februára 2005